

40

anys de disseny de producte seriat a
l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica
Manises

40

anys de disseny de producte seriat a
l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica
Manises

40

anys de disseny de producte seriat a
l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica
Manises

40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica, Manises

Centre Cultural La Nau de la Universitat de València

Sala Estudi General

17/6/2021 a 12/9/2021

Rectora de la Universitat de València

Mª Vicenta Mestre Escrivà

Vicerectora de Cultura i Esport

Ester Alba Pagán

Directora de l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises

María José Sanz Nuez

Projecte

Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises

Organitza i produeix

Vicerektorat de Cultura i Esport de la Universitat de València

Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises

Col·labora

València Capital Mundial del Disseny 2022

Conservatori Superior de Música de València

Exposició

Comissariat

María José Sanz Nuez

Pascual Timor Hermano

Coordinació general

Norberto Piqueras Sánchez

Gestió tècnica i registre

Desirée Juliana Colomer

Gestió administrativa

Marga Ros Martínez

Raquel Moret Alfonso

Disseny expositiu i gràfic

Pascual Timor Hermano

Comunicació

Magda Ruiz Brox

Ignacio Agote

Suport i recursos expositius

Zamit Digital

Sistemas de Embalaje S.L.

Art i Clar

Sinergias

Muntatge

Tti

Assistència muntatge i il·luminació

Francisco Burguera Pérez

Álvaro David García

Pedro Herráiz Merino

Assegurances

AON

Videos

Buho films

Juan Pedro Quilón Resa

Assistència muntatge i il·luminació

Francisco Burguera Pérez

Álvaro David García

Pedro Herráiz Merino

Assistència en sala

Esfera Proyectos Culturales

Catàleg

Edita

Universitat de València

Coordinació de l'edició

Pascual Timor Hermano

Norberto Piqueras Sánchez

Mª José Sanz Nuez

Desirée Juliana Colomer

Disseny i maquetació

Pascual Timor Hermano

Textos

Pascual Timor Hermano

Xavier Calvo López

Imatges/Fotografies

Pascual Timor Hermano

Mª José Sanz Nuez

Traducció i correcció de textos

Valencià: Antoni Domènech

Anglès: Beatriz Rodríguez Twishime

Impressió

Pentagraf

Dipòsit legal: V-1558-2021

ISBN: 978-84-9133-393-7

© De les obres: els autors

© Dels textos: els autors

© D'aquesta edició: Universitat de València

Compromisos compartits	10
Una mostra necessària	14
40 anys de disseny de producte seriat	18
Narrant, en futur, el nostre patrimoni	22
Treball de molts, treball de ningú	25
Els '80, <i>estudies o dissenyes</i>	26
Els '90, <i>Mac entra en escena</i>	48
Els '00, <i>disseny per a tots</i>	70
Els '10, <i>menys plàstic i més porcellana</i>	92
English text	114

Con la exposición *40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises*, organizada por la Universitat de València y l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, queremos reivindicar dos aspectos culturales destacables: el primero es mostrar el tránsito conceptual y adaptación cultural de una escuela centenaria a través de los últimos cuarenta años; y el segundo es la necesidad permanente de subrayar el papel de la cerámica en una sociedad culta y sostenible.

La exposición muestra proyectos cerámicos concebidos para ser reproducidos en serie y tienen como denominador común el uso del molde para la obtención de objetos cerámicos, cuyo uso supone seriación y permite obtener un número concreto de unidades de un mismo producto durante la vida útil del mismo.

El uso del molde no es moderno, sus orígenes son prehistóricos y persiste en todas las culturas, es y ha sido un instrumento de reproducción cerámico, empleado para “fabricar” ladrillos al encofrar la arcilla entre paredes de madera o para dar forma a la *Terra Sigillata* de uso doméstico de los romanos. Esa forma hueca donde se vierte la masa líquida (barbotina cerámica), que se solidifica por eliminación del agua y que toma la forma del recipiente, ha permitido democratizar el ajuar doméstico y dotar a la sociedad de los suplementos objetuales necesarios para su desarrollo vital a lo largo de la historia.

La concepción de un objeto cerámico seriado requiere planificación, como en los procesos de diseño industrial, pero también requiere un conocimiento técnico del material, de su comportamiento antes y después de la cocción, y el desarrollo de habilidades manuales. Alrededor de la producción cerámica seriada se aglutinan varias profesiones: el diseñador, el modelista, el moldista y las distintas especialidades vinculadas a su manufactura (colada, montaje, repasado y decoración). El concepto de serie en cerámica no es absoluto, hay muchos factores que determinan la pieza final, no se trata de objetos totalmente idénticos como si de piezas de una cadena de producción se tratase, pequeños detalles de montaje o decorativos pueden aportar singularidad.

El espacio temporal que abarca la muestra está caracterizado por la evolución formal constante, que parte de la rica tradición cerámica que nos caracteriza como sociedad, pero que busca definir un lenguaje objetual para nuestro tiempo

compromisos compartits

Amb l'exposició 40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, organitzada per la Universitat de València i l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, volem reivindicar dos aspectes culturals destacables: el primer és mostrar el trànsit conceptual i adaptació cultural d'una escola centenària a través dels últims quaranta anys; i el segon és la necessitat permanent de subratllar el paper de la ceràmica en una societat culta i sostenible.

L'exposició mostra projectes ceràmics concebuts per a ser reproduïts en sèrie i tenen com a denominador comú l'ús del motlle per a l'obtenció d'objectes ceràmics, la utilització del qual suposa seriació i permet obtenir un nombre concret d'unitats d'un mateix producte durant la seua vida útil.

L'ús del motlle no és modern, els seus orígens són prehistòrics i perdura en totes les cultures, és i ha estat una eina de reproducció ceràmica, s'ha fet servir per a "fabricar" rajoles en encofrar l'argila entre parets de fusta o per a donar forma a la Terra Sigillata d'ús domèstic dels romans. Aqueixa forma buida on s'aboca la massa líquida (barbotina ceràmica), que es solidifica per eliminació de l'aigua, i que pren la forma del recipient, ha permès democratitzar el parament de casa i dotar a la societat dels suplementos objectuals necessaris per al seu desenvolupament vital al llarg de la història.

La concepció d'un objecte ceràmic seriat demana planificació, com en els processos de disseny industrial, però requereix d'un coneixement tècnic del material, del seu comportament anterior i posterior a la cocció, i del desenvolupament d'habilitats manuals. Al voltant de la producció ceràmica seriada s'aglutinen diverses professions: el dissenyador, el modelista, l'embotllador i les diferents especialitats vinculades a la seua manufactura (colada, muntatge, repassat i decoració). El concepte de sèrie en ceràmica no és absolut, hi ha molts factors que determinen la peça final, ja que no es tracta d'objectes totalment idèntics, com en el cas de les peces d'una cadena de producció; detalls menuts de muntatge o decoratius poden aportar singularitat.

L'espai temporal que cospa aquesta mostra està caracteritzat per l'evolució formal constant, que parteix de la rica tradició ceràmica que ens caracteritza com a societat, però que cerca definir un llenguatge objectual per al nostre temps.

La muestra es didáctica, nos enseña herramientas y procesos de antes, de ahora y de mañana, para que el visitante pueda valorar el bagaje cultural que encierra la cerámica.

Los objetos expuestos de los últimos años vinculan el material con nuevas propuestas relacionadas con la tecnología *high tech*. Los objetos, como siempre, se proyectan y conciben con anterioridad, pero para su seriación se recurre a la impresión 3D. La herramienta permite fabricar bajo demanda, sin necesidad de crear un stock, elimina materiales de deshecho y permite crear réplicas exactas, si se desea. Las habilidades especiales se eliminan y se pueden introducir variaciones formales durante la fabricación, como hacen los artesanos mientras trabajan. El uso de esta tecnología, presente en la exposición, representa la adopción de compromisos sociales comprometidos con el futuro y la sostenibilidad.

Mª Vicenta Mestre Escrivà
Rectora de la Universitat de València

Ester Alba Pagán
Vicerectora de Cultura i Esport

La mostra és didàctica, ens ensenya eines i processos d'abans, d'ara i de demà per tal que el visitant pugui valorar el bagatge cultural que conté la ceràmica.

Els objectes exposats dels últims anys vinculen el material amb noves propostes relacionades amb la tecnologia high tech. Els objectes, tot com abans, es projecten i conceben amb anterioritat, però per a la seua seriació es fa servir la impressió 3D. Aquesta eina permet fabricar sobre demanda, sense necessitat de crear stock, elimina deixalles i ens permet, si així ho volem, realitzar rèpliques exactes. Les habilitats especials s'eliminen i hom pot introduir variacions formals durant la fabricació, com solen fer els artesans quan treballen. L'ús d'aquesta tecnologia, present en l'exposició, representa l'adopció de comportaments socials compromesos amb el futur i la sostenibilitat.

Mª Vicenta Mestre Escrivà

Rectora de la Universitat de València

Ester Alba Pagán

Vicerectora de Cultura i Esport

Ahora que hemos vuelto a reconocer la debilidad de la naturaleza humana, y a reconsiderar las limitaciones que como especie tenemos, nos reafirmamos en la necesidad de dotarnos de artefactos que las suplan.

Probablemente, el barro fue uno de los primeros materiales al que recurrió el ser humano para fabricar objetos que nos ayudasen a sobrevivir en un entorno hostil. La capacidad de suplir carencias físicas con artefactos nos caracteriza como especie y la cerámica es el material que se ha utilizado de forma constante desde los tiempos que preceden a la Historia. La cerámica ha determinado periodos y culturas hasta el siglo XX, donde le ha surgido un competidor agresivo: el indestructible plástico.

La situación por la que hemos transitado ha dejado de lado la verdadera crisis que nos acucia en el siglo XXI: la climática, que amenaza con extinguirnos, y que nos obliga a repensar la forma de producir los objetos que suplen nuestras carencias y devolverle a la naturaleza lo que es de la naturaleza. Menos plástico y más porcelana, la llamada utilizada por la escuela en 2016 está ahora más vigente que nunca.

El concepto de Diseño Industrial ha ido evolucionando para adaptarse a una sociedad inmersa en un cambio frenético permanente. En la 29a Asamblea General en Gwangju (Corea del Sur), el Comité de Práctica Profesional dio a conocer una definición renovada de diseño industrial en los siguientes términos: “El diseño industrial es un proceso estratégico de resolución de problemas que impulsa la innovación, genera el éxito empresarial y conduce a una mejor calidad de vida a través de productos, sistemas, servicios y experiencias innovadores”.

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises ha transitado por las etapas anteriores, y también por la que recoge la World Design Organization en la definición. La seriación, promovida en la era industrial, ha permitido mejorar la calidad de vida de los usuarios, pero también ha esquilmo los recursos naturales y contaminado.

Desde hace una década, l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica reivindica para los objetos con cierto grado de iterabilidad la artesanía *high tech*, que combina trabajo manual e impresión 3D con técnicas de decoración digitales. Crear un entorno objetual cerámico que aúne calidad y precio pasa por utilizar estas técnicas. La exposición, por tanto, no es un

una mostra necessària

40 anys de producció seriada en ceràmica

Ara que hem tornat a reconèixer la debilitat de la naturalesa humana, i a considerar de nou les limitacions que tenim com a espècie, ens reafirmem en la necessitat de dotar-nos d'artefactes que les reemplacen.

Probablement, el fang va ser un dels primers materials als que va recórrer l'ésser humà per a fabricar objectes que ens ajudessin a sobreviure en un entorn hostil. La capacitat de suplir carències físiques amb artefactes ens caracteritza com a espècie i la ceràmica és el material que s'ha fet servir de forma constant des dels temps que precedeixen la Història. La ceràmica ha determinat períodes i cultures fins al segle XX, quan li ha eixit un competidor agressiu: l'indestructible plàstic.

La situació per la que hem transitat ha deixat de banda la vertadera crisi que ens acuita en el segle XXI: la climàtica, que amenaça d'extingir-nos, i que ens obliga a repensar la forma de produir els objectes que puguem suplir les nostres mancances i tornar-li a la naturalesa el que és de la naturalesa. Menys plàstic i més porcellana, la crida utilitzada per l'escola el 2016 és ara més vigent que mai.

El concepte de Disseny Industrial ha anat evolucionant per a adaptar-se a una societat immersa en un canvi frenètic permanent. En la 29a Assemblea General a Gwangju (Corea del Sud), el Comitè de Pràctica Professional va donar a conèixer una definició renovada del disseny industrial en els següents termes: "El disseny industrial és un procés estratègic de resolució de problemes que impulsa la innovació, genera l'èxit empresarial i condueix a una millor qualitat de vida a través de productes, sistemes, serveis i experiències innovadors".

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises ha transitat per les etapes anteriors, i també per la que recull la World Design Organization en la definició. La seriació, promoguda en l'era industrial, ha permès millorar la qualitat de vida dels usuaris, però també ha empobrit els recursos naturals i contaminat.

Des de fa una dècada, l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica reivindica, per als objectes amb un cert grau d'iterabilitat, l'artesanía high tech que combina treball manual i impressió 3D amb tècniques de decoració digitals. Crear un entorn objectual ceràmic que reunisca qualitat i preu passa per utilitzar aquestes tècniques. Per tot això, l'exposició no és un

ejercicio de memoria que hable del pasado, lo es de reflexión para evolucionar y establecer una relación entre la producción cerámica con las necesidades actuales.

Los procesos de diseño industrial han cambiado, las nuevas tecnologías permiten conceptualizar y visualizar los objetos con una claridad que antes no teníamos, pero el material cerámico sigue, con sus requerimientos técnicos, condicionándolos.

Es imprescindible que la formación que se imparte en l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, perteneciente al Institut Superior d'Ensenyances Artístiques de la Comunitat Valenciana, evolucione y se transforme como lo está haciendo. La innovación y la investigación, parte fundamental en todos los ámbitos de la vida, tiene también un refrendo unánime de la Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital. Una Conselleria a la que está adscrita esta escuela, por medio de l'ISEACV, y que recoge en ella todo aquello que es necesario para convertirla en un centro innovador, creativo, digitalizado y con un enorme potencial artístico.

Inmaculada Sánchez Velasco

Directora de l'ISEACV

exercici de memòria que parla del passat sinó de reflexió per a evolucionar i establir una relació entre la producció ceràmica amb les necessitats actuals.

Els processos de disseny industrial han canviat, les noves tecnologies permeten conceptualitzar i visualitzar els objectes amb una claredat que abans no teníem, però el material ceràmic continua, amb els seus requeriments tècnics, condicionant-los.

És imprescindible que la formació que s'imparteix en l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, que pertany a l'Institut Superior d'Ensenyances Artístiques de la Comunitat Valenciana, evolucione i es transforme com ho fa a hores d'ara. La innovació i la investigació, part fonamental en tots els àmbits de la vida, tenen també la ratificació unànime de la Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital. Una Conselleria a la que està adscrita aquesta escola, a través de l'ISEACV, i que recull en ella tot el que cal per tal de convertir-la en un centre innovador, creatiu, digitalitzat i amb un enorme potencial artístic.

Inmaculada Sánchez Velasco

Directora de l'ISEACV

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises surgió con la finalidad de impartir una formación artística y tecnológica adecuada a las necesidades profesionales de la omnipresente e innovadora industria cerámica de la Comunitat Valenciana. Desde su creación ha transitado por varias etapas con cambios continuos en la legislación que regulaba sus planes de estudio, en la estética del entorno objetual y en los procesos productivos cerámicos.

Los objetos cerámicos entendidos bajo el prisma de la seriación entran dentro de la categoría del diseño industrial. Se trata de ese tipo de productos pensados a priori para ser reproducidos después mediante procesos iterativos manuales o mecanizados.

Los procesos proyectuales y de diseño en cerámica no difieren de los que se utilizan en otros sectores industriales, sin embargo, la cerámica añade un quid diferencial que emana del material que se utiliza y de las fases de materialización del proyecto, lo que obliga a que los procesos creativos y los conocimientos tecnológicos deban mantener una estrecha relación para lograr resultados óptimos.

A pesar del enorme peso que la tradición cerámica ejercía, y sigue ejerciendo, ya en los '80 la industria de la cerámica contaba con la colaboración del diseño para su proceso creativo. Aprovechando el éxito que en esta década tuvo esta relación, la escuela definió un equipo de trabajo compuesto por un profesor (encargado del proceso creativo) y varios maestros de taller (modelismo, moldes, serigrafía y manufactura); esta estructura no era más que la aplicación del modelo didáctico de los años 20 del siglo pasado de la Bauhaus, que aquí todavía no ha sido asimilado.

Durante los años '90, en plena ebullición del diseño valenciano, se decidió normalizar la situación e introducir la figura del diseñador con todas sus consecuencias, pero no fue hasta el año 2000, con el cambio de plan de estudios que elevaba la titulación de Perito en Cerámica a Diplomado en Cerámica, cuando se incorporó oficialmente al currículo, creándose asignaturas específicas relativas al diseño industrial aplicado a la cerámica. A nadie se le debe escapar que aunque el cambio suponía un avance, también representaba un considerable retraso con relación a la evolución que los antiguos centros de artes aplicadas de Europa Central habían experimentado con el Plan de Bolonia, convertidos ahora en universidades. Fue necesario otro cambio, cinco años después, para adquirir la confusa condición del Título Superior

40 anys de disseny de producte seriat

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica, Manises

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises va ser creada amb la finalitat d'impartir una formació artística i tecnològica adient a les necessitats professionals de l'omnipresent i innovadora indústria ceràmica de la Comunitat Valenciana. Des de la seua creació ha transitat per diferents etapes amb canvis continus en la legislació que reglava els seus plans d'estudi, en l'estètica de l'entorn objectual i en els processos productius ceràmics.

Els objectes ceràmics entesos sota el prisma de la seriació entren dins de la categoria del disseny industrial. Es tracta d'aqueix tipus de productes pensats a priori per a ser reproduïts després mitjançant processos iteratius manuals o mecanitzats.

Els processos projectuals i de disseny en ceràmica no difereixen d'aquells que es fan servir en d'altres sectors industrials, no obstant això, la ceràmica afegeix un quid diferencial que emana del material emprat i de les fases de materialització del projecte, la qual cosa obliga a que els processos creatius i els coneixements tecnològics mantinguen una estreta relació per tal d'obtenir resultats òptims.

Malgrat l'enorme pes que la tradició ceràmica exercia, i que encara exerceix, ja en els anys '80 la indústria de la ceràmica contava amb la col·laboració del disseny per al seu procés creatiu. Aprofitant l'èxit que en aquesta dècada va tenir aquesta relació, l'escola va definir un equip de treball compost per un professor (encarregat del procés creatiu) i diferents mestres de taller (modelisme, motlles, serigrafia y manufactura), aquesta estructura no era més que l'aplicació del model didàctic dels anys 20 del segle passat de la Bauhaus, que ací encara no ha estat assimilat.

Durant els anys '90, en plena ebullició del disseny valencià, es decidí normalitzar la situació i introduir la figura del dissenyador amb totes les conseqüències, però no fou fins a l'any 2000, amb el canvi del pla d'estudi que elevava la titulació de Pèrit en Ceràmica a Diplomata en Ceràmica, quan s'incorporà oficialment al currículum, tot creant assignatures específiques relatives al disseny industrial aplicat a la ceràmica. A ningú se li escapa, malgrat que el canvi suposava un avenç, que també representava un considerable retràs en relació a l'evolució que els antics centres d'arts aplicades de l'Europa central havien experimentat amb el Pla de Bolonya, convertits ara en universitats. Va ser necessari un altre canvi,

en Cerámica equivalente a Grado Universitario, donde estamos ubicados hasta la actual ley Celaá que nos devuelve la condición.

La exposición es un recorrido a través de las cuatro décadas que recoge la evolución del diseño cerámico surgido de las aulas de l'EA+SC de Manises. Series cortas, accesibilidad al medio, gastronomía, ecología y tecnología *high tech*..., son algunos de los rasgos distintivos de los conceptos volcados en los proyectos que se muestran y que son el reflejo de la evolución del entorno objetual de nuestra sociedad a lo largo de estos 40 años.

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises está al día en materia de compromisos sociales, tendencias y nuevas tecnologías, y establece vínculos con empresas del sector cerámico que le permiten estar conectada con el mundo real y retroalimentar los planes formativos y de mejora de la calidad de las producciones cerámicas. La exposición es reivindicativa de una visión de futuro sostenible, inclusivo y bello, construido con cerámica.

cinc anys després, per a adquirir la confusa condició del Títol Superior en Ceràmica equivalent a Grau Universitari, on estem ubicats fins a la actual ley Celaá que ens retorna la condició.

L'exposició és un recorregut a través de les quatre dècades que recull l'evolució del disseny ceràmic sorgit de les aules de l'EA+SC de Manises. Sèries curtes, accessibilitat al medi, gastronomia, ecologia i tecnologia high tech..., són alguns dels trets distintius dels conceptes bolcats en els projectes que es mostren i que són el reflex de l'evolució de l'entorn objectual de la nostra societat al llarg d'aquests 40 anys.

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises està al dia pel que fa a compromisos socials, tendències i noves tecnologies, i estableix vincles amb empreses del sector ceràmic que li permeten estar connectada amb el món real i retroalimentar els plans formatius i de millora de la qualitat de les produccions ceràmiques. L'exposició és reivindicativa d'una visió de futur sostenible, inclusiu i bell, construït amb ceràmica.

Pascual Timor Hermano

PDI Projectes Ceràmics EA+SC de Manises

La cerámica ha narrado durante siglos la historia del diseño valenciano, una historia basada en la materialidad y en los valores que estos materiales de origen natural aportaban, como la pureza o la atemporalidad. Y lo bueno precisamente de poder visitar y reinventar estos materiales y procesos es que aportan solidez a proyectos modernos fruto de la innovación de técnicas y estudios contemporáneos.

En la Comunitat Valenciana fue históricamente la industria la que hizo surgir el diseño, por necesidad, y así es como la cerámica pero también el mueble, el calzado o el textil se originaron desde la artesanía, desde la maestría del trabajo manual que dio paso a procesos de innovación.

Que se produzca la industrialización desde la artesanía, como recoge esta muestra, será la clave para plantear nuevos modelos productivos desde el diseño, un camino hacia la transformación a una nueva economía que facilite la transición hacia un futuro más sostenible y circular.

En esta exposición *40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises*, organizada por la Universitat de València y l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, encontramos un histórico con el que comprobar que mirar hacia nuestros orígenes es volver a modelos más sostenibles, hacia un diseño basado en economía circular innovando en el marco de la artesanía contemporánea.

Es imprescindible una escuela que haga este trabajo de mirar atrás para seguir adelante, y por tanto estamos de enhorabuena pudiendo celebrar este aniversario. Así mismo, necesitamos poner en valor la cerámica para hablar de nosotras y de nosotros, de nuestra cultura, para plantear precisamente reflexiones sobre modelos de futuro, sobre la pervivencia y supervivencia, las amenazas y oportunidades que el diseño supone para seguir narrando una historia que en demasiadas ocasiones no ha sido contada.

Xavi Calvo

Director de València Capital Mundial del Diseño 2022

narrant, en futur, el nostre patrimoni

La ceràmica ha narrat durant segles la història del disseny valencià, una història basada en la materialitat i en els valors que aquests materials d'origen natural aportaven, com la puresa o l'atemporalitat. I el que hi ha de bo, precisament, en poder revisitar i reinventar aquests materials i processos, és que aporten solidesa a projectes moderns fruit de la innovació de tècniques i estudis contemporanis.

A la Comunitat Valenciana ha estat històricament la indústria qui ha fet néixer el disseny, per necessitat, i així és com la ceràmica, però també el moble, el calcer o el tèxtil s'originaren des de l'artesania, des de la mestria del treball manual que obrí pas a processos d'innovació.

Que es produisca la industrialització des de l'artesania, com recull aquesta mostra, serà la clau per a plantejar nous models productius des del disseny, un camí cap a la transformació a una nova economia que facilite la transició envers un futur més sostenible i circular.

En aquesta exposició 40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, organitzada per la Universitat de València i l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, ens trobem amb un històric que ens permet comprovar que mirar cap als nostres orígens és tornar a models més sostenibles, a un disseny basat en l'economia circular tot innovant en el marc de l'artesania contemporània.

És imprescindible una escola que fa aquest treball de mirar enrere per a seguir endavant, i, per tant, estem d'enhorabona en poder celebrar aquest aniversari. Així mateix, ens cal posar en valor la ceràmica per a poder parlar de nosaltres, dones i homes, de la nostra cultura, per a plantejar precisament reflexions sobre models de futur, sobre la pervivència i la supervivència, les amenaces i oportunitats que el disseny suposa per a seguir narrant una història que en massa ocasions no ha estat contada.

Xavi Calvo

Director de València Capital Mundial del Disseny 2022

treball de molts, treball de ningú

Es difícil recordar todos los detalles que rodean a cada uno de estos proyectos, sobre todo, cuando nunca se tuvo la intención de encumbrar a nadie. El intercambio de ideas y la colaboración subyace en cada uno de ellos, y no se puede afirmar quién puso más y quién restó menos. La mayoría de los proyectos fueron colaborativos entre los profesores y los alumnos, aprendiendo y explorando juntos los muchos recovecos que tiene la cerámica.

Nuestro reconocimiento y agradecimiento a todos con los que hemos recorrido este camino, con especial recuerdo a Francisco Soler David, Jorge Monsalvatje Vich, José Antonio Sanz de Miguel, Manuel Arpa Julve, Pascual Timor Hermano, Pedro de la Peña Vila, Rafael Sornosa Martínez, Ramón Gimeno Gil y Vicente Miquel Requena.

És difícil recordar tots els detalls que envolten cadascun d'aquests projectes, sobretot, quan no hem tingut mai la intenció d'encimbellar ningú. L'intercanvi d'idees i la col·laboració subjau en cadascun d'ells, i no es pot afirmar qui en va posar més i qui en restà menys. La majoria dels projectes foren col·laboratius entre els professors i els alumnes, tot aprenent i explorant els molts racons que té la ceràmica.

El nostre reconeixement i agraïment per a tots aquells amb qui hem recorregut aquest camí, amb un record especial per a Francisco Soler David, Jorge Monsalvatje Vich, José Antonio Sanz de Miguel, Manuel Arpa Julve, Pascual Timor Hermano, Pedro de la Peña Vila, Rafael Sornosa Martínez, Ramón Gimeno Gil i Vicente Miquel Requena.

La década de los '80 fue una etapa de gran efervescencia para el diseño en la Comunitat Valenciana y también para l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises. En las aulas se partía de cero, estaba todo por definir en materia de diseño: planes de estudios, programas formativos, equipos docentes, equipamiento, todo mezclado con un apasionado deseo de aprender y de encontrar referentes. El entorno tampoco era muy receptivo, la mayor parte de la cerámica de Manises se fabricaba en microempresas familiares con escasa o nula mecanización, que basaban su producción en los procesos y técnicas tradicionales.

La transferencia de las competencias en materia educativa a la Generalitat Valenciana y la creación del IMPIVA fueron determinantes para la introducción del diseño en el plan de estudios, que encorsetaba la formación cerámica desde el año 1945, e iniciar un tránsito pausado de la artesanía al diseño. Son los años de los *Libros Blancos*, del *Informe 0*, de identificar las necesidades de una sociedad vibrante decidida a modernizarse, de la creación del primer museo de arte moderno de España, y de la búsqueda de una ubicación en el organigrama educativo de un país que quería moverse al ritmo de su entorno.

Es la década del colectivo la Nave, del *Estudias o diseñas*, de *Cien años de Mariscal*, de Alchimia y de Ettore Sottsass, queríamos ser postmodernos sin haber sido antes modernos, del cómic y de *la ruta*, es también el momento en que el diseño empieza a integrarse en la estrategia empresarial.

els '80, estudis o dissenyes

La dècada dels '80 fou una etapa de gran efervescència per al disseny en la Comunitat Valenciana i també per a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises. A les aules es començava des de zero, tot estava per definir pel que feia al disseny: plans d'estudis, programes formatius, equips docents, equipament, tot mesclat amb un apassionat desig d'aprendre i de trobar referents. L'entorn no era molt receptiu, la major part de la ceràmica de Manises era fabricada en microempreses familiars amb poca o nul·la mecanització, que basaven llur producció en processos i tècniques tradicionals.

La transferència de les competències en matèria educativa a la Generalitat Valenciana i la creació de l'IMPIVA foren determinants per a la introducció del disseny en el pla d'estudis, que encotillava la formació ceràmica des de l'any 1945, i per a poder iniciar un trànsit pausat de l'artesania al disseny. Són els anys dels Llibres Blancs, de l'Informe 0, d'identificar les necessitats d'una societat vibrant decidida a modernitzar-se, de la creació del primer museu d'art modern a Espanya, i de la cerca d'una ubicació en l'organigrama educatiu d'un país que es volia moure al ritme dels seus veïns.

És la dècada del col·lectiu La Nave, de Estudios o diseños, de Cien años de Mariscal, d'Alchimia i d'Ettore Sottsass, volíem ser postmoderns sense haver estat abans moderns, del còmic i de la ruta, és també el moment en què el disseny comença a integrar-se en l'estratègia empresarial.

Autores: Bendekoum Salah Eddine,
José Antonio Sanz, Lucas Aguilar
Año: 1982
Título: Juego de café
Material: Loza esmaltada
Temperatura de cocción: 980°C

*Autors: Bendekoum Salah Eddine, José Antonio Sanz,
Lucas Aguilar
Any: 1982
Títol: Joc de cafè
Material: Pisa esmaltada
Temperatura de cocció: 980°C*

Autores: VV.AA.

Año: 1983

Título: Ajedrez

Material: Gres y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autors: AA.VV.

Any: 1983

Títol: Escacs

Material: Gres i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: Enrique Rodríguez, Iñaki López, Víctor Sabatini

Año: 1984

Título: Geometría, vinagreras

Material: Porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Premio 'Llama Joven' CEVIDER

Autors: Enrique Rodríguez, Iñaki López, Víctor Sabatini

Any: 1984

Títol: Geometria, vinagreres

Material: Porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Premi 'Llama Joven' CEVIDER

Autora: Mª Isabel Guillamón

Año: 1986

Título: Esfera, juego de té

Material: Porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autora: Mª Isabel Guillamón

Any: 1986

Títol: Esfera, joc de te

Material: Porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: VV.AA.

Año: 1986

Título: Neriage de porcelana, juego de café

Material: Porcelana, porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autors: AA.VV.

Any: 1986

Títol: Neriage de porcellana, joc de cafè

Material: Porcellana, porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: VV.AA.

Año: 1987

Título: Juego de té

Material: Porcelana, esmaltes y calcas serigráficas

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autors: AA.VV.

Any: 1987

Títol: Joc de te

Material: Porcellana, esmalts i calques serigràfiques

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autora: Rosa Estellés

Año: 1989

Título: Iceberg, vinagreras

Material: Porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autora: Rosa Estellés

Any: 1989

Títol: Iceberg, vinagreres

Material: Porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: Adrià Calaforra, Araceli Bailón, Carmen Pla,
Enrique Maestre, Francis Benítez, Javier Royo, Juan R. Bondía,
Mª Carmen Juaneda, Pilar Arellano, Pilar Raro
Año: 1989
Título: Juego de café
Material: Porcelana y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autors: Adrià Calaforra, Araceli Bailón, Carmen Pla, Enrique Maestre,
Francis Benítez, Javier Royo, Juan R. Bondía, Mª Carmen Juaneda,
Pilar Arellano, Pilar Raro
Any: 1989
Títol: Joc de cafè
Material: Porcellana i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Autoras: Marta Villazón, Mª José Bartual, Alicia Pons,

Rosa Estellés

Año: 1989

Título: Juego de café

Material: Porcelana, engobes de porcelana y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autores: Marta Villazón, Mª José Bartual, Alicia Pons,

Rosa Estellés

Any: 1989

Títol: Joc de cafè

Material: Porcellana, engalbes de porcellana i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autor: Antonio Fernández

Año: 1989

Título: Juego de café térmico

Material: Porcelana, porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.440°C

Colaboración con porcelanas SAMBO

Autor: Antonio Fernández

Any: 1989

Títol: Joc de cafè tèrmic

Material: Porcellana, porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.440°C

Col·laboració amb porcellanes SAMBO

La idea, no superada, de la equiparación de todas las artes, incluida la artesanía, preconizada por la Bauhaus hacía más de setenta años y las características propias del material de las producciones cerámicas, nos indujeron a crear un modelo docente similar que integraba Profesores y Maestros de Taller en el desarrollo de las tareas docentes.

Los '90 son años de gran productividad, del inicio de la colaboración con empresas del sector como Porcelanas SAMBO y de la renovada esperanza de cambio de estatus educativo con la promulgación de la LOGSE.

Los programas de CAD sustituyeron como herramienta de diseño al *rotring* e irrumpieron los *Mac* en escena, vitales en la transformación del sector azulejero de Castellón. Se realizaron los primeros intercambios de estudiantes y profesores en el marco del Programa Europeo *Amphora*, se racionalizó las tareas de diseño — con notable retraso — a imagen de *Die Gutte Form*, de Ulm, en Alemania, y de la Escuela de Basilea en Suiza.

Fueron los años de Barcelona '92, Sevilla '92 y del AVE Madrid-Sevilla.

els '90, mac entra en escena

La idea, no superada, de l'equiparació de totes les arts, inclosa l'artesanía, preconitzada per la Bauhaus feia més de setanta anys, i les característiques pròpies del material de les produccions ceràmiques, ens induïren a crear un model docent semblant que integrava Professors i Mestres de Taller en el desenvolupament de les tasques docents.

Els '90 són anys de gran productivitat, de l'inici d'una col·laboració amb empreses del sector com Porcelanas SAMBO i de la renovada esperança de canvi de estatus educatiu amb la promulgació de la LOGSE.

Els programes de CAD substituïren com a eina de disseny al rotring i van irrompre en escena els Mac, vitals en la transformació del sector del taulell de Castelló. Es dugueren a terme els primers intercanvis d'estudiants i professors en el marc del Programa Europeu Amphora, es racionalitzaren les tasques de disseny —amb un notable retràs— prenent l'exemple de Die Gutte Form, d'Ulm, a Alemanya, i de l'Escola de Basilea a Suïssa.

Foren els anys de Barcelona '92, Sevilla '92 i de l'AVE Madrid-Sevilla.

Autores: Asunción Martínez, Natividad Vives, Mª Angeles Gil y Alfonso Sanz

Año: 1990

Título: Juego de café

Material: Porcelana, porcelana coloreada y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.440°C

Colaboración con porcelanas SAMBO

Autors: Asunción Martínez, Natividad Vives,

Mª Angeles Gil y Alfonso Sanz

Any: 1990

Títol: Joc de cafè

Material: Porcellana, porcellana acolorida i esmalts

Temperatura de cocció: 1.440°C

Col·laboració amb porcellanes SAMBO

Autora: Pilar Moreno

Año: 1991

Título: Centro de mesa

Material: Loza decorada con aerografía

Temperatura de cocción: 980°C

Autora: Pilar Moreno

Any: 1991

Títol: Centre de taula

Material: Pisa decorada amb aerografia

Temperatura de cocció: 980°C

Autoras: Ana Tomás, Ana Delicado, Ana Lidón

Año: 1991

Título: Juego de café

Material: Porcelana y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autores: Ana Tomás, Ana Delicado, Ana Lidón

Any: 1991

Títol: Joc de cafè

Material: Porcellana i esmalts

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: Cristina Ariño, Esperanza Pascual,
Mario F. Carreira de Sousa
Año: 1992
Título: Contenedores
Material: Porcelana y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autors: Cristina Ariño, Esperanza Pascual,
Mario F. Carreira de Sousa
Any: 1992
Títol: Contenedors
Material: Porcellana i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Autor: Elena Segarra, Celia Ortega, Jesús Lorenzo,
Pilar Roca
Año: 1993
Título: Papicá
Material: Barro rojo y esmaltes
Temperatura de cocción: 980°C

*Autors: Elena Segarra, Celia Ortega, Jesús Lorenzo,
Pilar Roca
Any: 1993
Títol: Papicà
Material: Fang roig i esmalts
Temperatura de cocció: 980°C*

Autores: VV.AA.

Año: 1994

Título: Tarros de cocina

Material: Porcelana y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.280°C

Autors: AA.VV.

Any: 1994

Títol: Pots de cuina

Material: Porcellana i esmalts

Temperatura de cocció: 1.280°C

Autores: VV.AA.

Año: 1995

Título: Vinagreras

Material: Porcelana y esmaltes

Temperatura de cocción: 1.280°C

Autors: AA.VV.

Any: 1995

Títol: Vinagreres

Material: Porcellana i esmalts

Temperatura de cocció: 1.280°C

Autores: Andrés Caballero, Cayetana Castellanos,
Mª Cruz Guerrero, Noemi Giménez
Año: 1995
Título: Juego de café
Material: Porcelana y calcas
Temperatura de cocción: 1260°C

*Autor: Andrés Caballero, Cayetana Castellanos,
Mª Cruz Guerrero, Noemi Giménez
Any: 1995
Títol: Joc de cafè
Material: Porcellana i calques
Temperatura de cocció: 1260°C*

Autores: VV.AA.

Año: 1997

Título: Cuencos

Material: Porcelana coloreada

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autors: AA.VV.

Any: 1997

Títol: Bols

Material: Porcellana acolorida

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autores: Cristina Jiménez, Cristina Molina,
Lourdes Rodríguez, Silvia Esteve, Xavier Sanvicens

Año: 1999

Título: Accesibilidad.

Material: Gres porcelánico y vitrogres

Temperatura de cocción: 1.150°C

Colaboración con CEDAT (ONCE)

*Autors: Cristina Jiménez, Cristina Molina,
Lourdes Rodríguez, Silvia Esteve, Xavier Sanvicens*

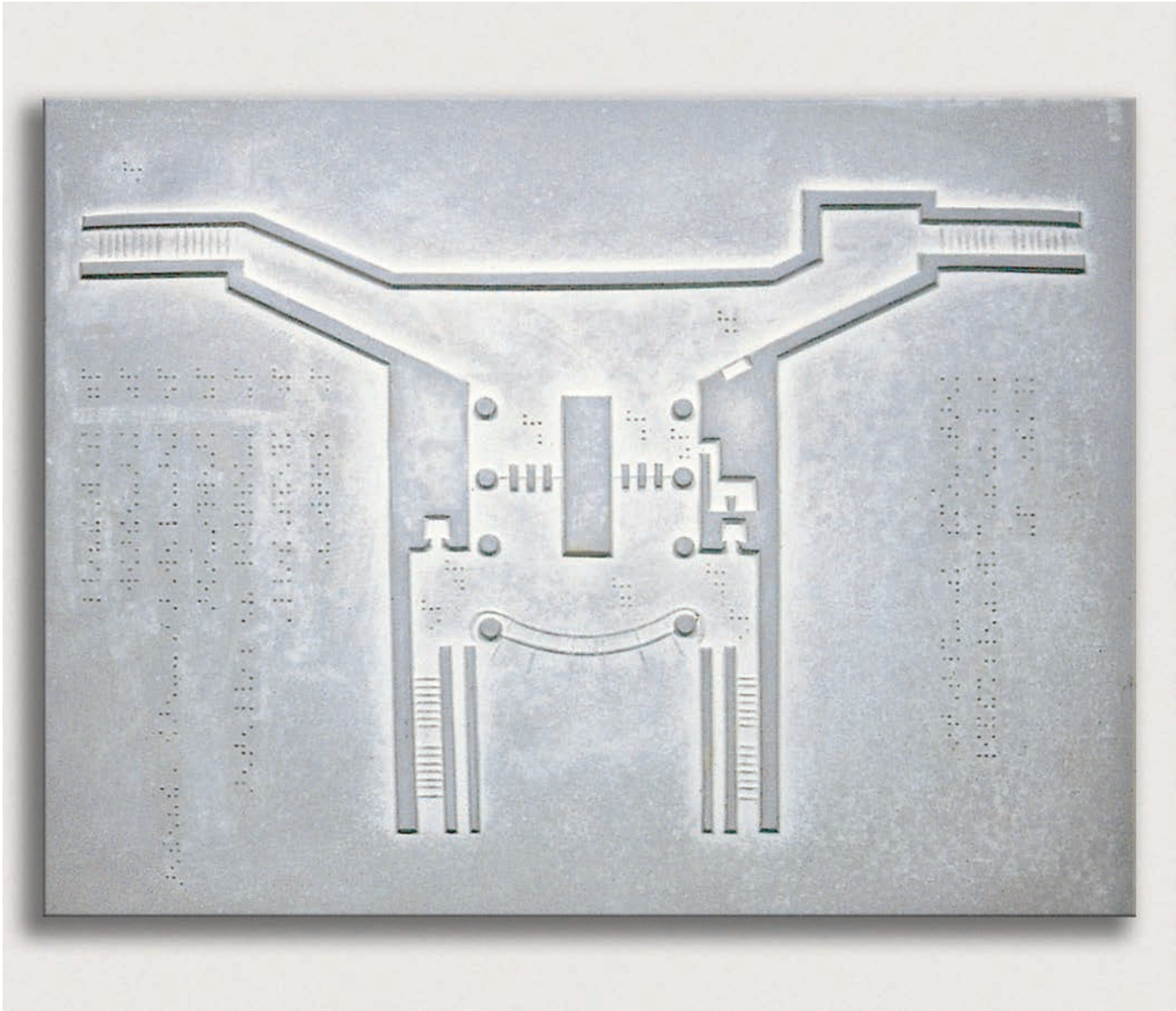
Any: 1999

Títol: Accessibilitat

Material: Gres porcelànic i vitrogres

Temperatura de cocció: 1.150°C

Col·laboració amb CEDAT (ONCE)

El cambio de siglo y de milenio trae a l'Escola la implantación del título de Diplomado en Cerámica y los dos peritajes se unifican para ofrecer un título único con dos especialidades: Cerámica Artística y Técnica Cerámica.

El concepto de *Diseño para todos*, iniciado en la década anterior, permitió desarrollar proyectos, como los del CEDAT, al amparo de la ONCE, para personas con discapacidad visual: el diseño cerámico se ocupaba del desarrollo de planos tiflológicos, y de piezas de señalética para edificios públicos.

En esta década se incorporan a la formación cerámica nuevas herramientas que condicionan el diseño: la impresión Inkjet en el sector del azulejo y el prototipado rápido 3D en la creación de modelos. Estas herramientas permiten personalizar los objetos y aliviar el trabajo manual en determinados procesos de modelado de piezas cerámicas.

els '00, disseny per a tots

El canvi de segle i de mil·lenni porta a l'Escola la implantació del títol de Diplomant en Ceràmica i els dos peritatges s'unifiquen per tal d'oferir un titulació única amb dues especialitats: Ceràmica Artística i Tècnica Ceràmica.

El concepte de Disseny per a tots, iniciat en la dècada anterior, va permetre desenvolupar projectes, com els del CEDAT, a l'empara de l'ONCE, per a persones amb discapacitat visual: el disseny ceràmic s'ocupava del desenvolupament de plans tifològics i de peces de senyalització per a edificis públics.

Durant aquesta dècada s'incorporen a la formació ceràmica noves eines que condicionen el disseny: la impressió Inkjet en el sector del taulell i el prototip ràpid 3D en la creació de models. Aquestes eines permeten personalitzar els objectes i alleujar el treball manual en determinats processos de modelat de peces ceràmiques.

Autoras: María Hermo, Mª José Giménez,
Sehila Dobón
Año: 2000
Título: Contenedores
Material: Terracota y esmaltes
Temperatura de cocción: 980°C

*Autores: María Hermo, Mª José Giménez, Sehila Dobón
Any: 2000
Títol: Contenedors
Material: Terracota i esmalts
Temperatura de cocció: 980°C*

Autoras: Lizeh, Mal Yu, Sandra Miralles

Año: 2000

Título: Modelo y pieza de porcelana

Material: Escayola, metacrilato y porcelana

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autores: Lizeh, Mal Yu, Sandra Miralles

Any: 2000

Títol: Model i peça de porcellana

Material: Escaiola, metacrilat i porcellana

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autor: José Luis Sanz
Año: 2003
Título: Teja
Material: Prototipo de barro bizcochado

Colaboración con Tejas Borja

*Autor: José Luis Sanz
Any: 2003
Títol: Teula
Material: Prototip de fang bescuitat*

Col·laboració amb Tejas Borja

Autoras: Cristina Ferrer, Mª Ángeles Jiménez,
Paz Caudet
Año: 2003
Título: Adoquines
Material: Terracota extrusionada
Temperatura de cocción: 980°C

Colaboración con Cerámicas Moratal

*Autors: Cristina Ferrer, Mª Ángeles Jiménez, Paz Caudet
Any: 2003
Títol: Llambordes
Material: Terracota extrusionada
Temperatura de cocció: 980°C*

Col·laboració amb Cerámicas Moratal

Autora: Cristina Ferrer

Año: 2004

Título: WU

Material: Porcelana y calcas serigráficas

Temperatura de cocción: 1.260°C

Autora: Cristina Ferrer

Any: 2004

Títol: WU

Material: Porcellana i calques serigràfiques

Temperatura de cocció: 1.260°C

Autor: Mar Pastor
Año: 2005
Título: Ecodiseño
Material: Chamota y fregadura
Temperatura de cocción: 1.000°C

*Autor: Mar Pastor
Any: 2005
Títol: Ecodisseny
Material: Xamota i fregat
Temperatura de cocció: 1.000°C*

Año: 2005

Material: Chamota, lodos de depuradora y
botellas de vidrio

Temperatura de cocción: 1.000°C

Any: 2005

*Material: Xamota, llots de depuradora i
ampolles de vidre*

Temperatura de cocció: 1.000°C

Autor: Carlos Murillo
Año: 2005
Título: Bloque de termoarcilla
Material: Maqueta

*Autor: Carlos Murillo
Any: 2005
Títol: Bloc d'argila tèrmica
Material: Maqueta*

Autor: Luis Álvarez
Año: 2005
Título: Urna funeraria
Material: Gres y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autor: Luis Álvarez
Any: 2005
Títol: Urna funerària
Material: Gres i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Autora: Ilvaila Lyubonirova
Año: 2006
Título: Unión
Material: Porcelana y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autora: Ilvaila Lyubonirova
Any: 2006
Títol: Unió
Material: Porcellana i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Esta década trajo un nuevo cambio de estatus y la sustitución del Diplomado en Cerámica por el Título Superior en Cerámica, equivalente al grado universitario, que sigue sin establecer una equiparación total con los títulos homólogos europeos desarrollados con el Plan de Bolonia.

Menos plástico y más porcelana es la reivindicación permanente de la escuela, así como el desarrollo de una artesanía *high tech* para el siglo XXI, donde la máquina alivie tareas manuales en los procesos de diseño y producción cerámica, como hizo el torno hace 4.000 años, y recupere la estima social por el material más antiguo de la humanidad.

La creación de piezas de porcelana traslúcida mediante impresión 3D, así como la creación de series cortas de piezas para el servicio de mesa, tan apreciadas por los restaurantes de prestigio, o la concepción de piezas de revestimiento a la carta, son una realidad. El diseño inclusivo y la preocupación por el medio ambiente determinan ahora nuestra actividad diaria.

els '10, menys plàstic i més porcellana

Aquesta dècada va dur un nou canvi d'estatus i la substitució del Diplomat en Ceràmica pel Titulació Superior en Ceràmica, equivalent al grau universitari, que continua sense establir una equiparació total amb les titulacions homòlogues europees desenvolupades amb el Pla de Bolonya.

Menys plàstic i més porcellana és la reivindicació permanent de l'escola, també el desenvolupament d'una artesania high tech per al segle XXI en què la màquina alleuja les tasques manuals en els processos de disseny i producció ceràmics, tal com ho va fer el torn fa 4.000 anys, recuperant l'estima social pel material més antic de la humanitat.

La creació de peces de porcellana translúcida mitjançant la impressió 3D, així com la creació de sèries curtes de peces per al servei de taula, tan apreciades pels restaurants de prestigi, o la concepció de peces de revestiment a la carta, són una realitat. El disseny inclusiu i la preocupació pel medi ambient determinen ara la nostra activitat diària.

Autor: Alejandra Bañuelos
Año: 2012
Título: A fuego lento
Material: Gres y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

Accésit XI Concurso de diseño de la Biennial
Internacional de Ceràmica de Manises

*Autor: Alejandra Bañuelos
Any: 2012
Títol: A foc lent
Material: Gres i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

*Accésit XI Concurs de disseny de la Biennial Internacional
de Ceràmica de Manises*

Autor: Ana Brocal

Año: 2013

Título: Igneus

Material: Pasta roja y colores Inkjet

Temperatura de cocción: 1.150°C

Colaboración con Coloresmalt

Autor: Ana Brocal

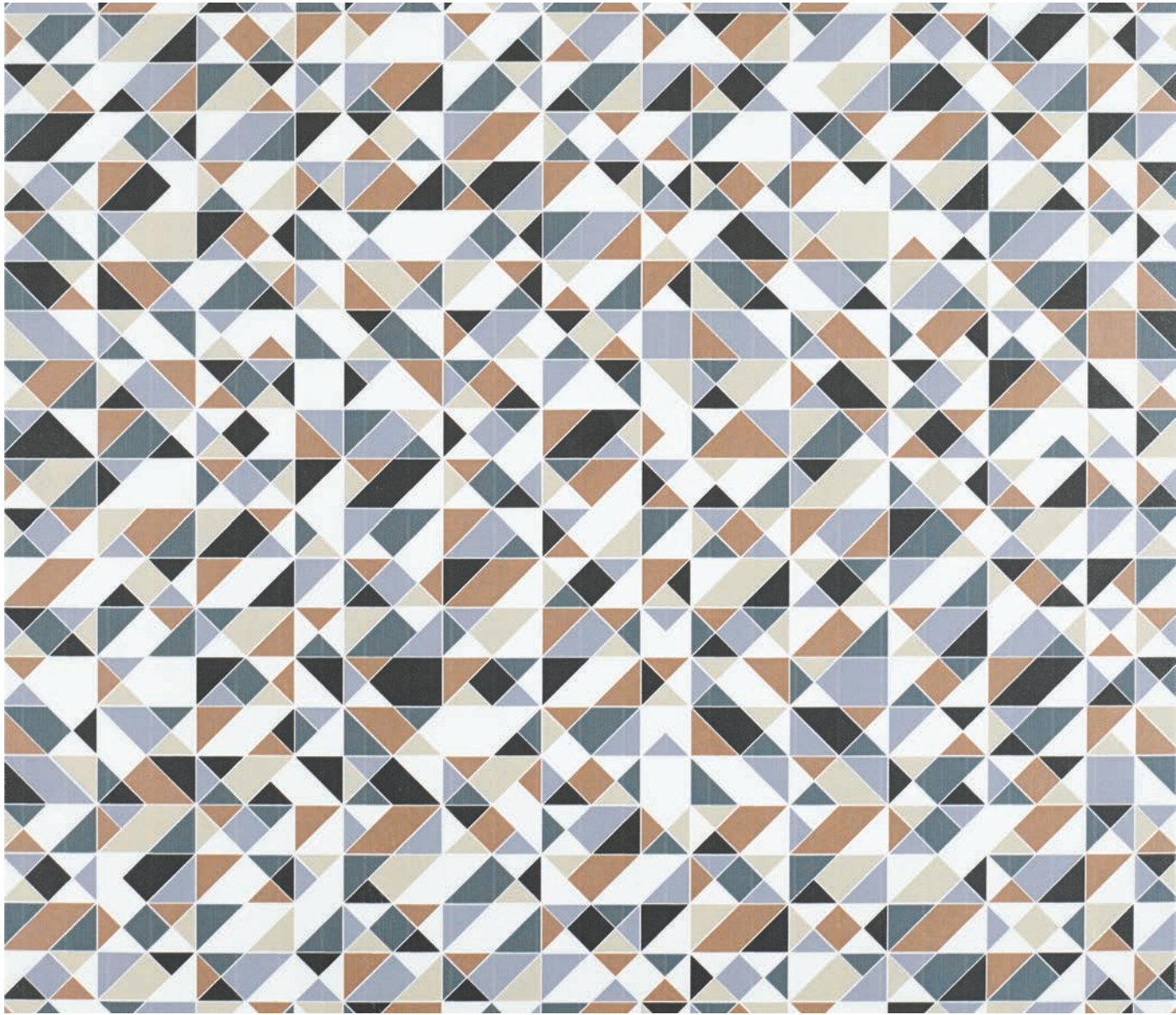
Any: 2013

Títol: Igneus

Material: Pasta roja i colors ceràmics Inkjet

Temperatura de cocció: 1.150°C

Col·laboració amb Coloresmalt

Autor: Jorge Motes
Año: 2013
Título: Mortero
Material: Gres, esmaltes y colores
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autor: Jorge Motes
Any: 2013
Títol: Morter
Material: Gres, esmalts i colors
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Autor: Juan José Flores
Año: 2013
Título: bk TargeT
Material: Compuesto vitrocerámico
Temperatura de cocción: 1.150°C

Colaboración con ADEX

*Autor: Juan José Flores
Any: 2013
Títol: bk TargeT
Material: Compost vitroceràmic
Temperatura de cocció: 1.150°C*

Col·laboració amb ADEX

Autor: Juan José Muñoz
Año: 2014
Título: Angles
Material: Gres y esmaltes
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autor: Juan José Muñoz
Any: 2014
Títol: Angles
Material: Gres i esmalts
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Autor: Conxa Cervelló

Año: 2015

Título: Rosettas

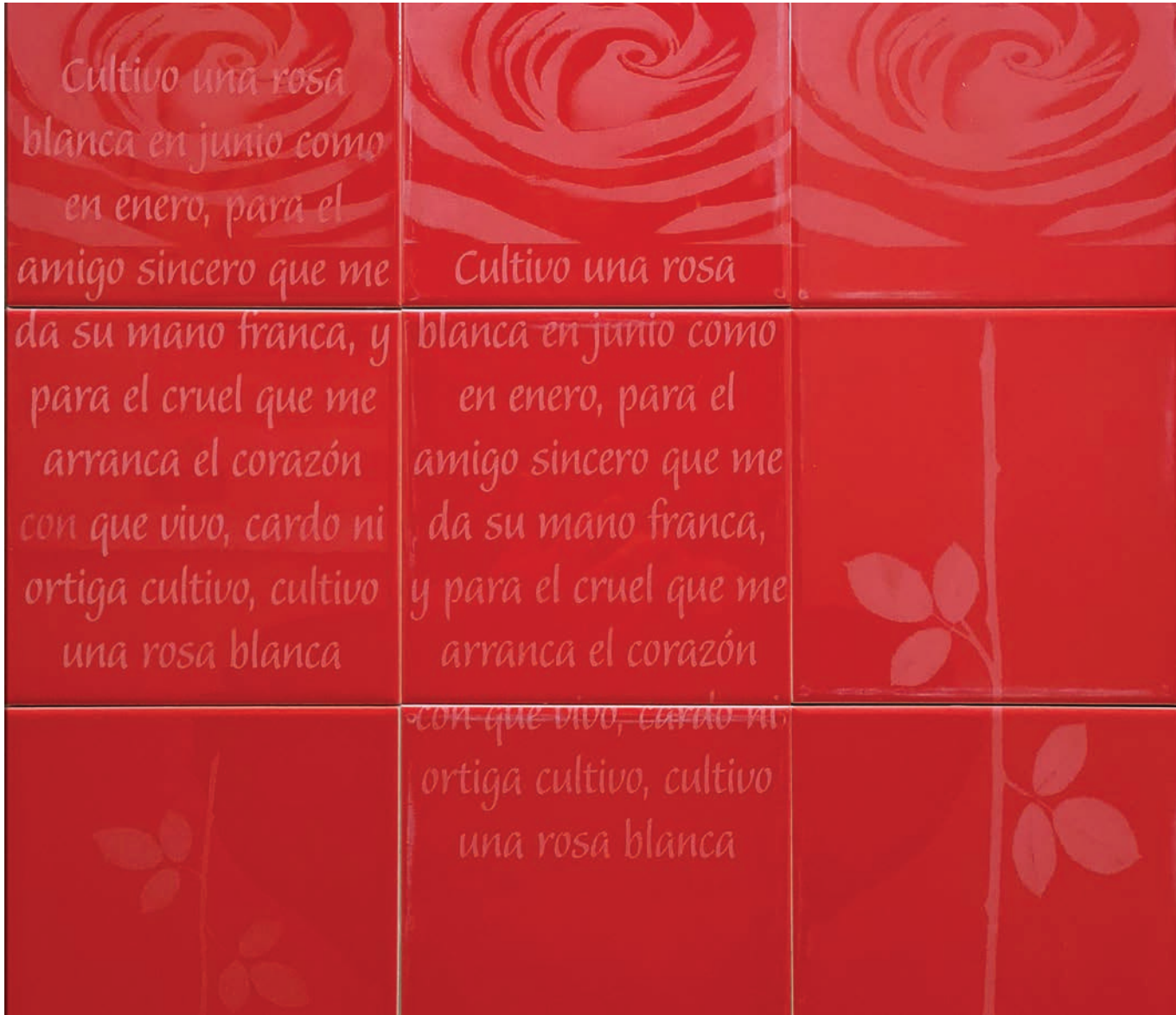
Material: Azulejos decorados con láser

Autor: Conxa Cervelló

Any: 2015

Títol: Rosettas

Material: Taulells decorats amb làser

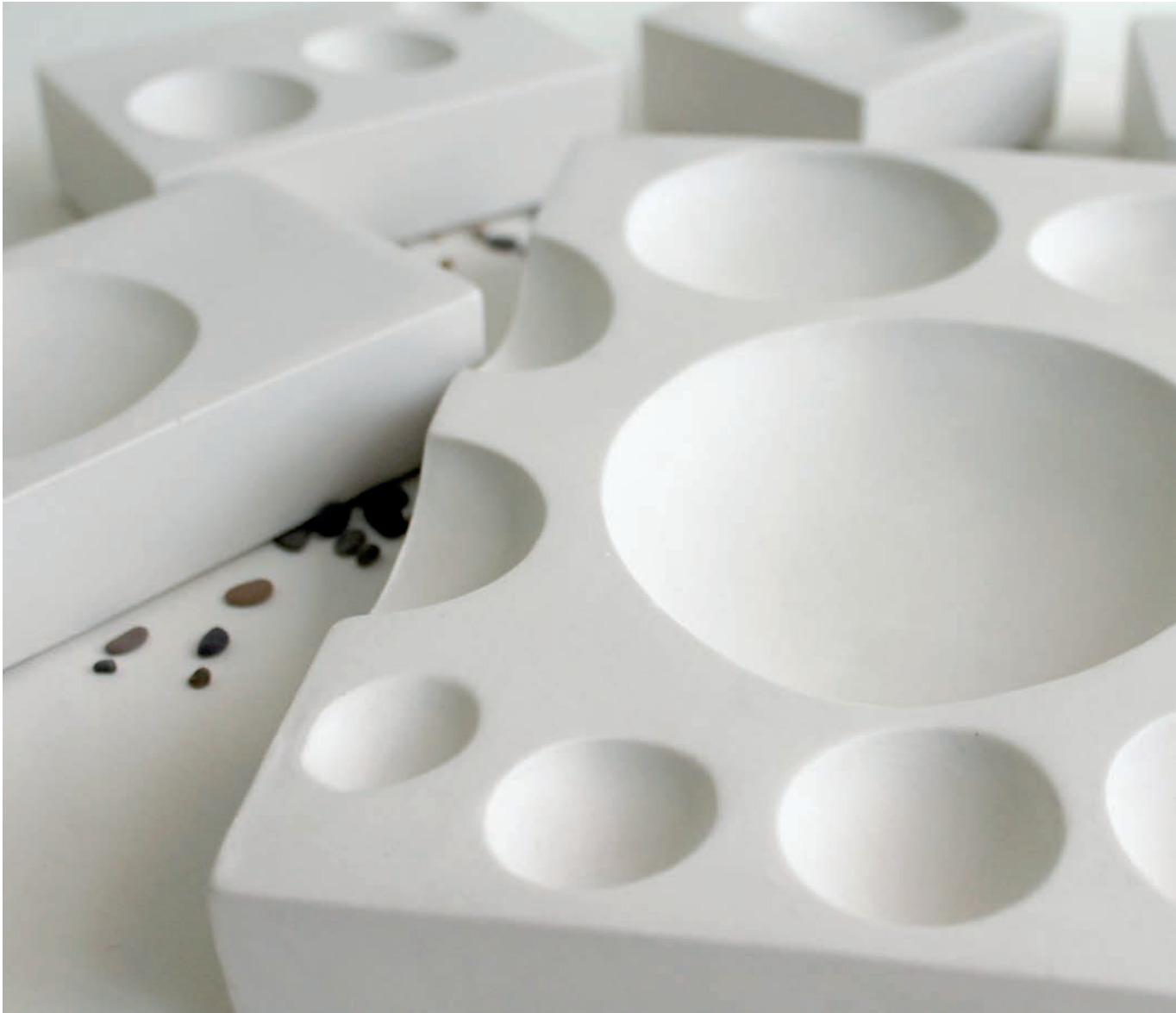

Autor: Neus Jiménez
Año: 2015
Título: Lunáticas
Material: Porcelana
Temperatura de cocción: 1.260°C

Accésit XII Concurso de diseño de la Biennial
Internacional de Ceràmica de Manises

*Autor: Neus Jiménez
Any: 2015
Títol: Lluàtiques
Material: Porcellana
Temperatura de cocció: 1.260°C*

*Accésit XII Concurs de disseny de la Biennial
Internacional de Ceràmica de Manises*

Autor: Susana Gutiérrez
Año: 2015
Título: Nahås
Material: Porcelana
Temperatura de cocción: 1.260°C

Colaboración con el restaurante Akelarre de Pedro Subijana

*Autor: Susana Gutiérrez
Any: 2015
Títol: Nahås
Material: Porcellana
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Col·laboració amb el restaurant Akelarre de Pedro Subijana

Autor: Sara Pascual

Año: 2017

Título: Ishtar

Material: Prototipo

Colaboración con ADEX. Pieza seleccionada para
'An American Project'

Autor: Sara Pascual

Any: 2017

Títol: Ishtar

Material: Prototip

*Col·laboració amb ADEX. Peça seleccionada per a
'An American Project'*

Autor: Yolanda Ruiz
Año: 2019
Título: Spiti
Material: Impresión 3D con porcelana
Temperatura de cocción: 1.260°C

*Autor: Yolanda Ruiz
Any: 2019
Títol: Spiti
Material: Impressió 3D amb porcellana
Temperatura de cocció: 1.260°C*

Page 10: Shared commitments

With the exhibition “40 anys de disseny de producte seriati a l’Escola d’Art i Superior de Ceràmica de Manises”, organized by the Universitat de València and l’Escola d’Art i Superior de Ceràmica de Manises, we want to claim two outstanding cultural aspects: the first, is to show the conceptual transition and cultural adaptation of a centenary school through the last forty years; and the second, is the permanent need to underline the role of ceramics in a cultured and sustainable society.

The exhibition shows ceramic projects conceived to be reproduced in series, and their common denominator is the use of the mold to obtain ceramic objects, whose use implies serialization and allows obtaining a specific number of units of the same product during its useful life.

The use of the mold is not modern. Its origins are prehistoric and persists in all cultures: it is and has been an instrument of ceramic reproduction, used to “make” bricks by forming clay between wooden walls, or to shape the Terra Sigillata of domestic use of the Romans. This hollow shape where the liquid mass is poured (ceramic slip/ barbotine), which solidifies by eliminating the water and takes the shape of the container, has made it possible to democratize the household furnishings and provide society with the necessary object supplements for its vital development throughout history.

The conception of a serial ceramic object requires planning, as in industrial design processes, but it also requires technical knowledge of the material, its behavior before and after firing, and the development of manual skills. Various professions are brought together around serial ceramic production: the designer, the model maker, the mold maker and the different specialties linked to its manufacture (casting, assembly, finishing and decoration). The concept of series in ceramics is not absolute, there are many factors that determine the final piece, they are not totally identical objects as if they were parts of a production line, small assembly or decorative details can provide uniqueness.

The temporal space covered by the sample is characterized by the constant formal evolution, which starts from the rich ceramic tradition that characterizes us as a society, but at the same time aims to define an object language for our time. The exhibition is didactic, teaching us tools and processes from before, now and tomorrow, so that the visitor can appreciate the cultural baggage that ceramics contain.

The exhibited objects of recent years link the material with new proposals related to high tech technology. The objects, as always, are projected and conceived in advance, but 3D printing is used for their serialization.

The tool allows manufacturing on demand, without the need to create a stock; also removes waste materials and

allows the creation of exact replicas, if desired. Special skills are removed and formal variations can be introduced during crafting, as craftsmen do while working. The use of this technology, present in the exhibition, represents the adoption of social commitments committed to the future and sustainability.

Mª Vicenta Mestre Escrivà.
Rector of the Universitat de València

Ester Alba Pagán.
Vicerector of Cultura i Esport

Page 14: A necessary sample. 40 years of serial production in ceramics

Now that we have, once again, recognized the weakness of human nature and reconsidered the limitations we have as a species, we reaffirm the need to equip ourselves with artifacts that make up for these limitations. Clay was probably one of the first materials that humans used to make objects in order to help us survive in a hostile environment. The ability to fill physical deficiencies with artifacts characterizes us as a species, and ceramics is the material that has been constantly used since prehistory. Ceramic has determined periods and cultures until the 20th century, where an aggressive competitor emerged: the indestructible plastic.

The situation through which we have passed has put aside the true crisis that besets us in the 21st century: the climatic crisis, which threatens to extinguish us, and which forces us to rethink the way to produce the objects that supply our deficiencies, and thus return to nature what is of nature. Less plastic and more porcelain: the call used by the school in 2016 is now more relevant than ever.

The concept of Industrial Design has evolved to adapt to a society immersed in permanent frenzied change. At the 29th General Assembly in Gwangju, South Korea, the Professional Practice Committee released a renewed definition of industrial design in the following terms: “Industrial design is a strategic problem-solving process that drives innovation, generates business success and leads to a better quality of life through innovative products, systems, services and experiences”.

L’Escola d’Art i Superior de Ceràmica de Manises has gone through the previous stages, and also through the one that the World Design Organization includes in the definition. Seriation, promoted in the industrial era, has improved the quality of life of users, but has also depleted natural resources and polluted the environment.

For a decade, l’Escola d’Art i Superior de Ceràmica has been claiming high tech craftsmanship for objects with a certain degree of iterability, which combines manual work and 3D printing with digital decoration techniques. Creating a ceramic object environment that combines

quality and price goes through using these techniques. The exhibition, therefore, is not an exercise in memory that speaks of the past, it is one of reflection to evolve and establish a relationship between ceramic production and current needs.

Industrial design processes have changed, and new technologies make it possible to conceptualize and visualize objects with a clarity that we did not have before, but ceramic material continues, with its technical requirements, conditioning them.

It is essential that the training given at l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, belonging to the Institut Superior d'Ensenyances Artístiques de la Comunitat Valenciana, evolve and transform as it is doing. Innovation and research, a fundamental part in all areas of life, also have the unanimous endorsement of the Conselleria d'Innovació, Universitats, Ciència i Societat Digital. A Department to which this school is attached, through the ISEACV, and which collects in it everything that is necessary to turn it into an innovative, creative, digitized center with enormous artistic potential.

Inmaculada Sánchez Velasco
Director of the ISEACV

**Page 18: 40 anys de disseny de producte seriat.
*L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica, Manises***

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises arose with the purpose of imparting an artistic and technological training adapted to the professional needs of the omnipresent and innovative ceramic industry of the Valencian Community. Since its creation, it has gone through several stages with continuous changes in the legislation that regulated its study plans, in the aesthetics of the object environment and in the ceramic production processes.

Ceramic objects understood from the perspective of serialization fall into the category of industrial design. These are those types of products designed a priori to be reproduced later by manual or mechanized iterative processes.

The project and design processes in ceramics do not differ from those used in other industrial sectors; however, ceramics add a differential factor that emanates from the material used and the project's materialization phases, which forces creative processes and technological knowledge to maintain a close relationship to achieve optimal results.

Despite the enormous weight that the ceramic tradition exerted, and continues to exert, in the 1980s the ceramic industry already relied on the collaboration of design for its creative process. Taking advantage of the success that this relationship had in this decade, the school defined a work team composed of a teacher (in charge of the creative process) and several workshop teachers (modeling, molds, screen printing and manufacturing). This structure was nothing more than the application of the Bauhaus didactic model of the 20s of the last century, which has not yet been assimilated here.

During the '90s, at the height of Valencian design, it was decided to normalize the situation and introduce the figure of the designer with all its consequences, but it was not until 2000, with the change in education plans that raised the degree of Expert in Ceramics to a Diploma in Ceramics, when it was officially incorporated into the curriculum, creating specific subjects related to industrial design applied to ceramics. It should not escape anyone that although the change was a breakthrough, it also represented a considerable delay in relation to the evolution that the old applied arts centers of Central Europe had experienced with the Bologna Plan, now converted into universities. Another change was necessary, five years later, in order

to acquire the confusing condition of the Higher Degree in Ceramics to be equivalent to a University Degree, where we are now until the current Celaá law, which gives us back the condition.

The exhibition is a journey through the four decades of the evolution of ceramic design that emerged from the classrooms of l'EA + SC in Manises. Short series, accessibility to the environment, gastronomy, ecology and high-tech technology ..., are some of the distinctive features of the concepts used in the projects shown and which are a reflection of the evolution of the objective environment of our society throughout these 40 years.

L'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises is up-to-date on social commitments, trends and new technologies, and establishes links with companies in the ceramic sector that allow it to be connected with the real world and provide feedback on training plans and improvement of the quality of ceramic productions. The exhibition is vindictive of a vision of a sustainable, inclusive and beautiful future, built with ceramics.

Pascual Timor Hermano

PDI Proyectos Cerámicos EA+SC of Manises

Page 22: Projecting our heritage into the future

Ceramics have helped to tell the story of Valencian design for centuries, a story based on materiality and the values that these materials of natural origin contributed, such as purity or timelessness. And the good thing about being able to revisit and reinvent these materials and processes is that they provide strength to modern projects as a result of the innovation of contemporary techniques and studies. In the Comunitat Valenciana it was historically the industry that gave rise to design, out of necessity, and this is how ceramics but also furniture, footwear or textiles originated

from crafts, from the mastery of manual work that gave way to innovation processes.

That industrialization takes place from crafts, as this sample shows, will be the key to propose new production models from design, a path towards transformation to a new economy that facilitates the transition towards a more sustainable and circular future.

In this exhibition 40 anys de disseny de producte seriat a l'Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises, organized by Universitat de València and Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises we find a history with which to check that looking towards our origins is to return to more sustainable models, towards a design based on circular economy innovating within the framework of contemporary crafts.

A school that does this job of looking back is essential to move forward, and therefore we are in luck to be able to celebrate this anniversary. Likewise, we need to value ceramics to talk about ourselves and about us, about our culture, to raise precisely reflections on future models, on survival and survival, the threats and opportunities that design implies to continue telling a story that too many times it has not been narrated.

Xavi Calvo

CEO, World Design Capital Valencia 2022

Page 25: Work of many, work of none

It is difficult to remember all the details that surround each of these projects, especially when it was never intended to extol anyone. The exchange of ideas and collaboration underlies each one of them, and it is impossible to say who put more or who put less. Most of the projects were collaborative between teachers and students, learning and exploring together the many ins and outs of ceramics.

Our appreciation and gratitude to everyone with whom we have traveled this path, with special memory to Francisco Soler David, Jorge Monsalvatje Vich, José Antonio Sanz de Miguel, Manuel Arpa Julve, Pascual Timor Hermano, Pedro de la Peña Vila, Rafael Sornosa Martínez, Ramón Gimeno Gil and Vicente Miquel Requena.

Page 26: The 80's. *Estudias o diseñas*

The decade of the '80s was a time of great effervescence for design in the Valencian Community, and also for the Escola d'Art i Superior de Ceràmica de Manises. In the classrooms, they started from scratch, everything was yet to be defined in terms of design: study plans, training programs, teaching teams, equipment, all mixed with a passionate desire to learn and find references. The environment was not very receptive either, and most of the Manises ceramics were manufactured in family micro-enterprises with little or no mechanization, which based their production on traditional processes and techniques.

The transfer of competences in educational matters to the Generalitat Valenciana and the creation of IMPIVA were decisive for the introduction of design in the study plan, which restricted ceramic training since 1945, and thus initiate a slow transition from crafts to design. These are the years of the Libro Blanco, of Informe 0, of identifying the needs of a vibrant society determined to modernize, of the creation of the first museum of modern art in Spain, and of the search for a location in the educational organization chart of a country which wanted to move to the rhythm of his surroundings.

It is the decade of the collective La Nave, the Estudias o Diseñas, Cien años de Mariscal, Alchimia and Ettore Sottsass. We wanted to be postmodern without having been modern before, of the comic and of the route, it is also the moment when design begins to be integrated into business strategy.

Page 48: The 90's. *Mac enters the scene*

The unsurpassed idea of the equality of all the arts, including handicrafts —advocated by the Bauhaus for more than seventy years — and the characteristics of the material of ceramic productions, led us to create a similar teaching model that included Professors and Workshop Teachers in the development of teaching tasks.

The '90s are years of great productivity, the beginning of collaboration with companies in the sector such as Porcelanas SAMBO, and the renewed hope of a change in educational status with the enactment of the LOGSE.

CAD programs replaced rotring as a design tool and Mac burst onto the scene, vital in the transformation of the tile sector in Castellón. The first exchanges of students and teachers were carried out within the framework of the European Amphora Program, the design tasks were rationalized —with considerable delay— in the image of Die Gutte Form, from Ulm, in Germany, and the Basel School in Switzerland.

Those were the years of Barcelona '92, Seville '92 and the Madrid-Seville AVE.

Page 70: The 00's. *Design for everyone*

The turn of the century and the millennium brings to l'Escola the implantation of the Diploma in Ceramics, and the two expertises are unified to offer a unique degree with two specialties: Artistic Ceramics and Ceramic Technique. The concept of Design for all, initiated in the previous decade, allowed the development of projects, such as those of CEDAT, under the umbrella of the ONCE organization, for people with visual disabilities: ceramic design dealt with the development of typhological plans, and pieces of signage for public buildings.

In this decade, new tools that determine design are incorporated into ceramic training: Inkjet printing in the tile sector and rapid 3D prototyping in the creation of models. These tools allow to customize the objects and alleviate manual work in certain processes of modeling ceramic pieces.

Page 92: The 10's. Less plastic and more porcelain

This decade brought a new change of status and the replacement of the Diploma in Ceramics by the Higher Degree in Ceramics, equivalent to the university degree, which still does not establish a total equality with the European counterpart titles developed with the Bologna Plan.

Less plastic and more porcelain is the permanent claim of the school, as well as the development of a high tech craftsmanship for the 21st century, where the machine alleviates manual tasks in the ceramic design and production processes, as the lathe did 4,000 years ago, and regain social esteem for humanity's oldest material.

The creation of translucent porcelain pieces using 3D printing, as well as the creation of short series of pieces for table service, so appreciated by prestigious restaurants, or the conception of à la carte wall tiles, are a reality. Inclusive design and concern for the environment now determine our daily activity.

80's

Author: Bendekoum Salah Eddine, José Antonio Sanz, Lucas Aguilar

Year: 1982

Title: Juego de café (Coffee set)

Material: Glazed earthenware

Firing temperature: 980°C

Authors: VV.AA.

Year: 1983

Title: Ajedrez (Chess)

Material: Stoneware and glazes

Firing temperature: 1.260°C

Authors: Enrique Rodríguez, Iñaki López, Víctor Sabatini

Year: 1984

Title: Geometría, vinagreras (Geometry, oil and vinegar set)

Material: Colored porcelain and glaze

Firing temperature: 1.260°C

'Llama Joven' CEVIDER's Award

Author: Mª Isabel Guillamón

Year: 1986

Title: Esfera, juego de té (Sphere, tea set)

Material: Colored porcelain and glaze

Firing temperature: 1.260°C

Authors: VV.AA.

Year: 1986

Title: Neriage de porcelana, juego de café (Porcelain neriage, coffee set)

Material: Porcelain, colored porcelain, and glaze

Firing temperature: 1.260°C

Authors: VV.AA.

Year: 1987

Title: Juego de té (Tea set)

Material: Porcelain, glaze, and silkscreen decals

Firing temperature: 1.260°C

Author: Rosa Estellés

Year: 1989

Title: Iceberg, vinagreras (Iceberg, oil and vinegar set)

Material: Colored porcelain and glaze

Firing temperature: 1.260°C

Authors: Marta Villazón, Mª José Bartual, Alicia Pons, Rosa Estellés
 Year: 1989
 Title: Juego de café (Coffee set)
 Material: Porcelain, porcelain slips and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

Authors: Adrià Calaforra, Araceli Bailón, Carmen Pla, Enrique Maestre, Francis Benítez, Javier Royo, Juan R. Bondía, Mª Carmen Juaneda, Pilar Arellano, Pilar Raro
 Year: 1989
 Title: Juego de café (Coffee set)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

Author: Antonio Fernández
 Year: 1989
 Title: Juego de café térmico (Thermal coffee set)
 Material: Porcelain, colored porcelain, and glaze
 Firing temperature: 1.440°C
 Collaboration with Porcelanas SAMBO

90's

Authors: Asunción Martínez, Natividad Vives, Mª Angeles Gil y Alfonso Sanz
 Year: 1990
 Title: Juego de café (Coffee set)
 Material: Porcelain, colored porcelain, and glaze
 Firing temperature: 1.440°C
 Collaboration with Porcelanas SAMBO

Author: Pilar Moreno
 Year: 1991
 Title: Centro de mesa (Table centerpiece)
 Material: Loza decorada con aerografía (Earthenware decorated with airbrushing)
 Firing temperature: 980°C

Authors: Ana Tomás, Ana Delicado, Ana Lidón
 Year: 1991
 Title: Juego de café (Coffee set)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

Authors: Cristina Ariño, Esperanza Pascual, Mario F. Carreira de Sousa
 Year: 1992
 Title: Contenedores (Containers)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1260°C

Author: Elena Segarra, Celia Ortega, Jesús Lorenzo, Pilar Roca
 Year: 1993
 Title: Papicá
 Material: Red clay and glaze
 Firing temperature: 980°C

Authors: V.V.AA.
 Year: 1994
 Title: Tarros de cocina (Kitchen jars)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1.280°C

Authors: V.V.AA.
 Year: 1995
 Title: Vinagreras (Oil and vinegar sets)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1.280°C

Authors: Andrés Caballero, Cayetana Castellanos, Mª Cruz Guerrero, Noemi Giménez
 Year: 1995
 Title: Juego de café (Coffee set)
 Material: Porcelain and decals
 Firing temperature: 1260°C

Authors: VV.AA.
 Year: 1997
 Title: Cuencos (Bowls)
 Material: Colored porcelain
 Firing temperature: 1.260°C

Authors: Cristina Jiménez, Cristina Molina, Lourdes Rodríguez,
 Silvia Esteve, Xavier Sanvicens
 Year: 1999
 Title: Accesibilidad.
 Material: Porcelain stoneware and vitro-stoneware
 Firing temperature: 1.150°C
 Collaboration with CEDAT (ONCE)

00's

Authors: María Hermo, Mª José Giménez, Sehila Dobón
 Year: 2000
 Title: Contenedores (Containers)
 Material: Terracotta and glaze
 Firing temperature: 980°C

Authors: Lizeh, Mal Yu, Sandra Miralles
 Year: 2000
 Title: Modelo y pieza de porcelana (Porcelain model and piece)
 Material: Plaster, methacrylate and porcelain
 Firing temperature: 1.260°C

Author: José Luis Sanz
 Year: 2003
 Title: Teja (Roof tile)
 Material: Biscuit clay prototype
 Collaboration with Tejas Borja

Authors: Cristina Ferrer, Mª Ángeles Jiménez, Paz Caudet
 Year: 2003
 Title: Adoquines (Paving stones)
 Material: Extruded terracotta
 Firing temperature: 980°C
 Collaboration with Cerámicas Moratal

Author: Cristina Ferrer
 Year: 2004
 Title: WU
 Material: Porcelain and serigraphic decals
 Firing temperature: 1.260°C

Author: Mar Pastor
 Year: 2005
 Title: Ecodiseño (Ecodesign)
 Material: Chamotte and scrub
 Firing temperature: 1.000°C

Year: 2005
 Material: Chamotte, sewage sludge and glass bottles
 Firing temperature: 1.000°C

Author: Carlos Murillo
 Year: 2005
 Title: Bloque de termoarcilla (Thermoclay block)
 Material: Model

Author: Luis Álvarez
 Year: 2005
 Title: Urna funeraria (Funerary urn)
 Material: Stoneware and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

Author: Ilvaila Lyubonirova
 Year: 2006
 Title: Unión (Union)
 Material: Porcelain and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

'10

Author: Alejandra Bañuelos
 Year: 2012
 Title: A fuego lento (Simmering)
 Material: Stoneware and glaze
 Firing temperature: 1.260°C
 "Accésit XI Design Contest" of the "International Biennale of Ceramics"
 in Manises

Author: Ana Brocal
 Year: 2013
 Title: Igneus
 Material: Red paste and Inkjet colors
 Firing temperature: 1.150°C
 Collaboration with Coloresmalt

Author: Jorge Motes
 Year: 2013
 Title: Mortero (Mortar)
 Material: Stoneware, glaze and colors
 Firing temperature: 1.260°C

Author: Juan José Flores
 Year: 2013
 Title: bk TargeT
 Material: Vitroceramic compound
 Firing temperature: 1.150°C
 Collaboration with Adex

Author: Juan José Muñoz
 Year: 2014
 Title: Angles
 Material: Stoneware and glaze
 Firing temperature: 1.260°C

Author: Conxa Cervelló
 Año: 2015
 Title: Rosettas (Rosettes)
 Material: Laser decorated tiles

Author: Neus Jiménez
 Year: 2015
 Title: Lunáticas (Lunatics)
 Material: Porcelain
 Firing temperature: 1.260°C
 "Accésit XI Design Contest" of the "International Biennale of Ceramics"
 in Manises

Author: Susana Gutiérrez
 Year: 2015
 Title: Nahâs
 Material: Porcelain
 Firing temperature: 1.260°C
 Collaboration with Akelarre restaurant, of Pedro Subijana

Author: Sara Pascual
 Year: 2017
 Title: Ishtar
 Material: Prototipe
 Collaboration with ADEX. Selected part for 'An American Project'

Author: Yolanda Ruiz
 Year: 2019
 Title: Spiti
 Material: 3D printing with porcelain
 Firing temperature: 1.260°C

9 788491 333937

